

AVRUPA BASININDA TÜRK İMAJI: 2017 TÜRKİYE ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ REFERANDUMU ÖNCESİ ONLINE İNGİLİZ BASININDA TÜRKLER

Selver MERTOĞLU*

ÖZ

Avrupa, tarihten günümüze kadar Türklere yönelik olarak yabancı düşmanlığını sürdürmektedir. Özellikle Haçlı seferleri ile başlayan yabancı düşmanlığı 1453 yılında Türklerin İstanbul'u almasıyla farklı bir boyut kazanarak Avrupalıların "Türkler kimdir?" sorusuna yanıt aramasına neden olmuştur. Öteki olarak adlandırılan Türkler Avrupalıların gözünde barbar, gaddar, rüşvetçi, keyfine düşkün vs. olarak kalıplaşmış ifadelerle sunulmaktadır. Başlarda Avrupalıların gözünde Türklerin sahip olduğu ordu gücünden duyulan korku II. Viyana kuşatmasından sonra Türkleri küçümseyici bir hal almıştır. Bir Avrupa ülkesi olan İngiltere'de de Türk imajı diğer Avrupa ülkeleri ile hemen hemen aynıdır. Ticari ilişkilerden dolayı daha ılımlı olmaya çalışan İngiltere'de zaman zaman Türkiye'nin yaşadığı sıkıntılı günleri fırsat bilerek olumsuz Türk algısını ortaya çıkarmaktadır. 2017 yılında Türkiye'de gerçekleşen anayasal referandum sürecinde Avrupa, basın-yayın organlarını kullanarak Türkiye'ye ve Türklere yönelik olumsuz imajı yeniden üretmiştir. Dolayısıyla Avrupa ülkesinde önemli bir konuma sahip olan İngiltere çalışmanın örneklemini olarak belirlenmiş ve referandum sürecinde İngiliz basınında (The Guardian, The Telegraphy, The Independent) yer alan referandum ile ilgili birer haber, Teun Andrian Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Türkler, Referandum, İngiliz Basını, Eleştirel Söylem Analizi.

TURKISH IMAGE IN EUROPEAN MEDIA: TURKISH PEOPLE IN ENGLISH ONLINE PRESS BEFORE TURKEY 2017 CONSTITUTIONAL AMENDMENT REFERENDUM

ABSTRACT

From history, Europe has remained a source of xenophobia for Turks. The xenophobia that began with the Crusades in particular took on a different dimension in 1453 when the Turks took Istanbul, causing Europeans to seek answers to the question "Who are the Turks?" Turks called Othermen are presented in stereotyped terms such as barbarian, cruel, corrupt, arbitrary, etc. in the eyes of Europeans. In the beginning, the fear of the army power of the Turks in the eyes of the Europeans II. After the siege of Vienna, the Turks became disdainful. The Turkish image in England, a European country, is almost the same as in other European countries. In the UK, which is trying to be more moderate due to trade relations, occasionally Turkey's troubled days reveal negative Turkish perception knowing opportunity. During the constitutional referendum process that took place in Turkey in 2017, Europe reproduced the negative image towards Turkey and the Turks using press and media outlets. Thus, the United Kingdom, which holds a significant position in the European country, was identified as a sample of the study, and a report on the referendum in the British press (The Guardian, The Telegraphy, The Independent) was examined by Teun Andrian Van Dijk's method of analysis of critical discourse.

Keywords: Turkey, Turks, Referendum, British Press, Critical Discourse Analysis.

Atf: MERTOĞLU, S. (2021). "Avrupa Basınında Türk İmajı: 2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu Öncesi Online İngiliz Basınında Türkler", İMGELEM, 5 (9): 609-629.

Citation: MERTOĞLU, S. (2021). "Turkish Image in European Media: Turkish People in English Online Press Before Turkey 2017 Constitutional Amendment Referendum", İMGELEM, 5 (9): 609-629.

Başvuru / Received: 11 Ekim / October 2021.

Kabul / Accepted: 1 Kasım / November 2021.

Araştırma Makalesi / Research Article.

EXTENDED ABSTRACT

Europe's XII-century xenophobia against Turks continues to this day. A Turkish identity, which is viewed as the opposite of Europe in terms of negative images, plays a major

* Dr. E-mail: selveryazar3660@hotmail.com, ORCID Number: 0000-0002-1189-675X

role in helping a European to establish its own identity. Especially, Europe, which takes advantage of the traffic periods in Turkey, maintains propaganda against Turks through mass media and takes a negative view. Following the coup attempt in Turkey on 15 July 2016, news articles and columns justifying the coup were published in European media outlets. Another example of this is the publications targeting the President of the Republic of Turkey, Recep Tayyip Erdoğan, in the European media regarding the constitutional referendum held in Turkey on 16 April 2017. During this period, Europe displayed discourse against both the Turks and the Turkish administration by taking a stance against Turkey's political structuring and strategies. In order to examine these European attitudes and discourses towards Turks, the British media's three news on the recent referendum process in Turkey were analyzed through the critical discourse analysis method by Teun Andrian Van Dijk.

Van Dijk (1998: 13) ideologically resolves discourse by addressing the content, rhetoric, semantics and narrative of the text in his method of critical news discourse resolution (Akt. Devran 2010: 65). Language is beset by ideologies. According to Fairclough (2003: 170), critical rhetoric resolution also refers to the ideology-laden language as discourse. Ideological production is taking place in all news. This production is with the help of language. With the help of ideologies, discourse practices help to produce and legitimize power/power relations.

Among the tools that Louis Althusser has named as the ideological devices of the state, mass media operate with the consent method, playing a role in making the ideology of the sovereign group accepted in the society. Ideological stories developed during the news production process have been reproduced along with the dominant ideology. Therefore, there is an invisible side to the news. For example, ideological production manifests itself in physical terms, such as how much coverage a news story occupies in mass media, whether a vehicle analyses people with different views incorporates the same views, and the expressions that the news contains are indicative of ideological production. For this reason, the embedded ideologies in the news should be read to make the invisible visible. Researchers are assisted with the analysis of critical discourse in revealing this characteristic of mass communication tools that publish the ideologies of the sovereign segment by producing discourses via language. Therefore, in order to achieve this goal, the study analysed the data using critical discourse.

Europe's XII-century xenophobia against Turks continues to this day. A Turkish identity, which is viewed as the opposite of Europe in terms of negative images, plays a major role in helping a European to establish its own identity. Europe, which recognizes opportunities,

especially in times of adversity in Turkey, creates a negative perception by maintaining its propaganda activities for Turks through the mass media. Following the coup attempt in Turkey on 15 July 2016, news articles and columns justifying the coup were published in European media outlets. Another example is the upcoming constitutional referendum in Turkey on April 16, 2017. There have been negative publications in the European media, especially regarding the President of the Republic of Turkey Recep Tayyip Erdoğan. During this period, Europe displayed discourse against both the Turks and the Turkish administration by taking a stance against Turkey's political structuring and strategies.

The Islamophobic and racist discourses aimed at Turkish people in Europe are spread around the world with the help of mass media. The European mind that perceives Turkish as an enemy serves Orientalist thought by producing Xenophobic discourses. Europeans recognize xenophobia, which is experienced in almost all European countries, as an opportunity especially in the troubled times of Turkey. Thus, they are using the media effectively to provoke against Turkey and try to leave Turkey alone. In particular, the study of the British press coverage during the Referendum process, which took place more recently to this date, has revealed that the UK, which seems friendly with Turkey, also has a European perspective. The UK is the largest and most centralised of the four UK countries and is situated in western Europe on the island of Great Britain. The United Kingdom was also among the states considering sharing the Ottomans, who are known as the sick man despite their friendly relations in history (Gülcan 2001: 9). The United Kingdom is also one of the countries participating in the production of orientalist discourses about Turkish people.

In the study, three articles published by the British press in the Turkish referendum process published by The Independent, The Guardian and the Telegraph were reviewed using critical discourse analysis to uncover the perception of Turkey in the UK today. Findings show that, just as in the coup attempt carried out in Turkey, European-centered discourses emerged during the referendum process in the Independent newspaper, which defended Liberalism established in 1986. The news in the Independent newspaper portrayed Turkey as offensive, nervous, violent, and Europe was presented as innocent only when it raised warnings. The Telegraph daily is published in the right and the conservative section of the center and provides medium-looking news sometimes aimed at Turkey and sometimes European. Finally, the Guardian newspaper Independent on the liberal left portrays Turkey as a criminal in relation to European relations while Europe is cleared by the reader. However, there are reporters who report the news, alongside rare opposing views. In order to inform Turkish citizens who are in

the process of referendum, explanations were made regarding the matter. Among these statements, the opposition against Recep Tayyip Erdoğan was expressed. In three British newspapers that support three different views, the Turkish image in general constitutes a meaning that reflects negatives. The editorial policies of the newspapers and the identities of the authors also show their influence on the news. However, it is understood that the U.K., in general, interprets the Turks and Turkey with a European-oriented perspective.

GİRİŞ

İmaj ve imge kavramları hayal etme, düşünme, resim, iz düşünümü gibi anlamlara gelirken, bunun dışında imaj kavramı, görme eyleminin düştüğü görüntüsü olarak da ifade edilmektedir. Avrupa'nın oluşturduğu Türk imajı hiçbir zaman değişmez kalmamıştır. Bundan ziyade dönem dönem değişen bir Türk algısı oluşturulmuştur. Bu algının oluşturduğu ön yargılar, kuşaktan kuşağa aktararak toplumların belleğine yerleştirilmiştir. Üretilen ön yargılar ise içerisinde ırkçılık, ötekileştirme gibi pratikleri kapsamaktadır. Avrupa kendi kimliğini tanımlamak için bir ötekine ihtiyaç duymuştur. Bu nedenle kendine öteki olarak Doğuyu seçen Avrupa, içerdekiler ve dışardakiler ayrımını oluşturmuştur (Eravcı 2010: 17-18). Biz ve öteki olarak ayrılan Doğu ve Batı iki zıt kutup olarak algılanmıştır. Avrupa merkezci bakış açısıyla dünyaya bakan Avrupa ülkeleri, ötekileştirme pratikleriyle kendini merkeze koyarak diğerlerini farklı çevrelere yerleştirmiştir. Böylelikle Avrupa kendini diğer ülkelerden ayırarak bir üst kimlik oluşturmuştur.

Avrupa merkezcilik, Avrupa ya da Batı, kültür ve değerlerine, diğer kültürler ve değerlerden daha çok önem veren bakış açısıdır. Avrupa merkezcilik, içerisinde etnomerkezciliği barındırmaktadır. Etnomerkezcilik ise ırkçı bir tarzda biyolojik özelliklere dayanarak, insan grupları arasındaki hiyerarşik farklılığı vurgulamaktadır (Mora 2008: 209). Bu bakış açısıyla Avrupa'ya diğer ülkeler üzerinde hak iddia etmiş ya da onları görmezden gelmiştir. Avrupa merkezcilik, Rönesans ile başlamıştır. Rönesans ise kapitalizme geçişin dayanak noktası olmuştur. Kapitalizm, Batı'da doğup gelişmiştir. Kapitalizmin doğuda doğmamış olmasının nedeni ise Küçükaydın'a göre (2007: 1), Doğu'da devletin güçlü olmasındandır.

Amin'e göre Avrupa merkezcilik, kapitalizmin var olan gerçek yapısını gizlemeye çalıştığı ve onun çelişkilerinden ve bunlara karşılık verilen yanıtlardan oluşan bilinci çarpıtmaya zemin hazırlamaktadır (2007: 17). Avrupa merkezçiliğin sloganı ise şudur: “*Var olan dünyaların en iyisi Batı'yı izleyiniz*” (Amin 2007: 12). Ayrıca bu akıma göre yaşanan

sorunlar karşısında ülkeler Batı modelini taklit ederek bu sorunlardan kurtulabilecektir. Kendini dünyanın merkezine yerleştiren Avrupa, “oryantalizm” kavramını da ortaya çıkarmıştır. Oryantalizm ilk başlarda doğunun kökenlerini inceleyen araştırma alanlarına verilen bir isimken daha sonra Batı tarafından farklı bir anlam kazanarak Doğuya karşı ön yargıları yansıtan kavramlar zamanla stereotiplere (basmakalıp) dönüşmüştür. Avrupa merkeziliğin diğer dayanak noktası olan oryantalizm ya da Doğuculuk, Avrupa’nın yarattığı ideolojik bir kurmacadır.

Avrupa merkeziliğin ortaya çıkışına kadar geçen süreçte Türklere yönelik olan imge ve imajlar sürekli değişmiştir. İlk olarak 1071 yılında meydana gelen Malazgirt savaşıyla Türkler Anadolu’ya yerleşmiştir. Bu tarihte Avrupa için Türk düşmanlığı başlamıştır. 11. Yüzyılda barbar, zalim, gaddar olarak nitelendirilen Türkler, ayrıca bu yüzyıllarda Avrupalıların algısında Müslümanlıkla eşleştirilmiştir. Türklerin hızlıca Anadolu içlerine sokulmasıyla ve 1453 yılında İstanbul’un Türkler tarafından fethi ile Avrupa’da Türk korkusu oluşmaya başlamıştır. 15. Yüzyıllarda Türk denince onlara göre akla askeri güç ve zulüm gelmektedir (Mora 2008: 212). Türk korkusunu ve zalimliğini belirten Viyana piskoposu Johann Fabri’ye göre *“Dünyada yaş ve cinsiyet ayrımı yapmadan çocuk yaşlı herkesi kesen, hatta ana rahmindeki bebeği bile katleden Türkler kadar acımasız ve kaba bir ırk yoktur”* (Karlsson 2006: 6).

Korkulan ve acımasız bir ırk olarak Türklere karşı bakış açısı 1683 yılında II. Viyana kuşatmasında Türklerin Avusturya’ya yenilmesiyle değişmiştir. Bu tarihten itibaren Türkler, aşağılık bir ırk olarak görülmüş ve küçümsenmeye başlanmıştır. Sanayi devrimi ve kapitalizmin gelişmesinden sonra Avrupa’nın düşüncesine göre Türklerin eğitilmesi gerekmektedir. Çünkü despot ve cahil olarak nitelendirdikleri Türkler, uygarlığa ve insanlığa karşı bir tehdit oluşturmaktadır. 1833 yılında Londra’da basılan bir coğrafya kitabında Türkler genelde uzun boylu, güçlü, dirençli, tembel, gaddar ve cahil bir topluluk olarak belirtilmiştir (Karlsson 2007: 7). Luther, Türklerin Tanrı tarafından Hıristiyanların günahları nedeniyle gönderilen bir ceza olduğunu da vurgulamıştır. Türklerin hakkında dinsiz, kaba, zalim, vicdansız, kadınlara kötü davranan, rüşvetçi, kadın düşkünü, çok eşli yaşayan, cahil, gaddar, despot gibi çizilen olumsuz imajlar özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle kuşaktan kuşağa yayılmaktadır. Silinmeyen ön yargılar eskiden opera, sinema, tiyatro, müzik ile aktarılmaktayken artık haber vasıtasıyla dolaşıma girmektedir. Böylelikle Türklere yönelik ön yargılar pekiştirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türklere karşı tarihten günümüze kadar uzanan ön yargıların ve düşmanlığın hala devam ettiğini göstermeyi amaçlamaktadır. Özellikle Türkiye’de yapılan anayasal referandum sürecinin seçilme nedeni ise, bu tarihler arasında Türklere yönelik propaganda amaçlı haberlerin yoğun oluşu ve anayasal referandum sürecinin Avrupa açısından olumsuz karşılanmasıdır. Bu çalışmada Türkiye’de gerçekleşen anayasal referandum sürecinde İngiliz basınında (The Guardian, The Telegraph, The Independent) referandum ile ilgili birer haber Teun Andrian Van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Tarihte Türk-İngiliz İlişkileri

Osmanlı-İngiliz ilişkileri başlamadan önce İngiltere, Türkler korkusunu yaşamıştır. Çünkü Avrupa’da oluşturulan Türk imgesi bu yöndedir ve bütün Avrupa ülkeleri Türklerle karşılaşmamış olsalar dahi Türkleri seyyahların ve Papa’nın anlatmalarından tanımlamaktadır. İngiltere ile Osmanlı ilk olarak Anadolu’ya gelen İngiliz haçlı kuvvetleri ile tanışmıştır. XV. yüzyılda İngilizler ile Türklerin birbirleriyle ilgili düşünceleri olumsuz olmuştur. Aralarındaki ön yargılarda, Türkler için Avrupa Hıristiyan bir ülkedir. Avrupa için ise Türkler, “*Muhammed’in peygamberliğini inkâr eden ve Allah’ın birliğini reddeden insanların veya puta tapanların yuvası*”dır. İngilizler üzerinde Türk imajında ise Türklere karşı korkunun etkisi görülmektedir. Onlar için Türkler büyük askeri güç olarak karşı konulmaz, korkulan, İslam dininin temsilcisi olarak nefret edilen bir büyük Türk olarak nitelendirilmiştir (Eravcı 2010: 56-57).

İki ülke arasındaki ilişki 16. yüzyıldan sonra gelişmiştir. Türk-İngiliz ilişkilerinin gelişmesinde 1553 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından verilen imtiyaz belgesinde Halep’te ticaretle uğraşan Londralı tüccar M. Anthony Jenkinson’un ve onun için çalışanların Kanuni Sultan Süleyman’ın hâkim olduğu bütün topraklarda hiçbir vergiye tabi olmadan ticaret yapma hakkı tanınmıştır. Ayrıca tüccarlar verilen haklara uymayan olursa en ağır cezaya çarptırılmıştır (Hakluyt 1906: 109-110). 1580 yılında ise Osmanlı hükümdarı III. Murat ile III. Elizabeth arasında imzalanan kapitülasyon antlaşması ilişkilerin 16. Yüzyılda geliştiğini kanıtlamaktadır (Meram 1969: 7). İngilizlerle Türklerin ilişkileri her zaman dostlukla sonuçlanmamıştır. Kimi zaman sürtüşmeler yaşansa da denge kurulmaya çalışılmıştır. Tarihe bakıldığında iki ülke arasındaki ilişkilerin ticari amaçlarla kurulduğu görülmektedir. Ancak ilişkiler sadece ticaret üzerine kurulmamıştır.

Eravcı’ya göre, bu ilişkide, İngiltere’nin Osmanlı sınırları içerisindeki çıkarlarını korumak ve Rusya’nın bölgede gittikçe güçlenmesini engellemek için askeri ve siyasi destekleri

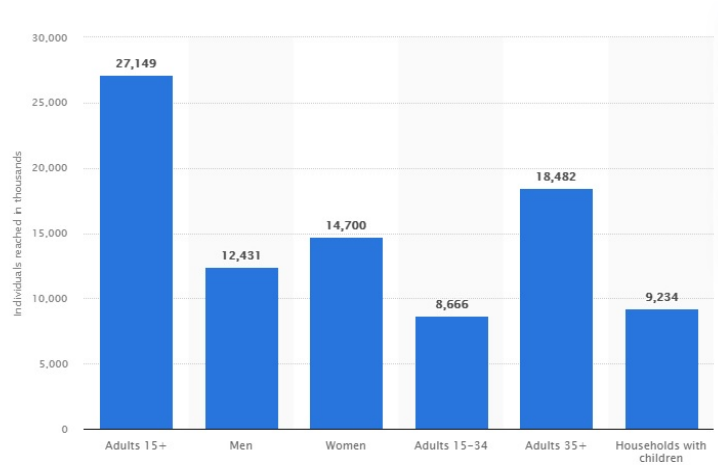
de etkili olmuştur (2010: 69). 1854 yılında Kırım Savaşında Ruslara karşı Osmanlıyla savaşan İngiltere, iki ülke arasında yaşanan dostluğu pekiştirmiştir. Osmanlı güç kaybetmeye başladığında ise İngiltere, Osmanlı topraklarından en büyük paya sahip olmak için mücadele etmiştir (Meram 1968: 10). Hasta adam olarak nitelendirilen Osmanlıyı paylaşmayı düşünen devletler arasında İngiltere de bulunmaktadır (Gülcan 2001: 9).

Günümüzde İngiltere ile olan ilişkilerde yapılan serbest ticaret anlaşması önem taşımaktadır. Bu anlaşma birlikte İngiltere, Avrupa birliğinden çıktıktan sonra da Türkiye'yle aralarındaki ticari ilişkinin sürdüğünü göstermektedir. T.C. Dışişleri Bakanlığının verilerine göre Türkiye'nin en çok ticaret yaptığı 6. ülke konumunda yer alan İngiltere'yle ikili ticaret dengesi 2001 yılından bu zamana kadar Türkiye lehine gerçekleşmektedir. 2019 verilerine göre, Birleşik Krallık olarak İngiltere, en çok ihracat yapılan ikinci, en çok ithalat yapılan dokuzuncu ülke olarak Türkiye'nin ticari ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Türkiye'de gerçekleşen anayasal referandum sürecinde İngiliz basınında (The Guardian, The Telegraph, The Independent) referandum ile ilgili birer haber Teun Andrian Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

The Guardian- The Telegraph- Independent Gazeteleri

The Guardian Gazetesi

Günlük gazete türünde olan The Guardian gazetesinin sahibi Guardian Media Group'tur. 1821 yılında The Manchester Guardian adıyla kurulmuştur. Gazetenin siyasi görüşü sosyal liberal, merkez soldur. İngilizce olarak yayımlanan The Guardian gazetesinin genel merkezi Londra'dır. Ayrıca gazete internet üzerinden de hizmet vermektedir.

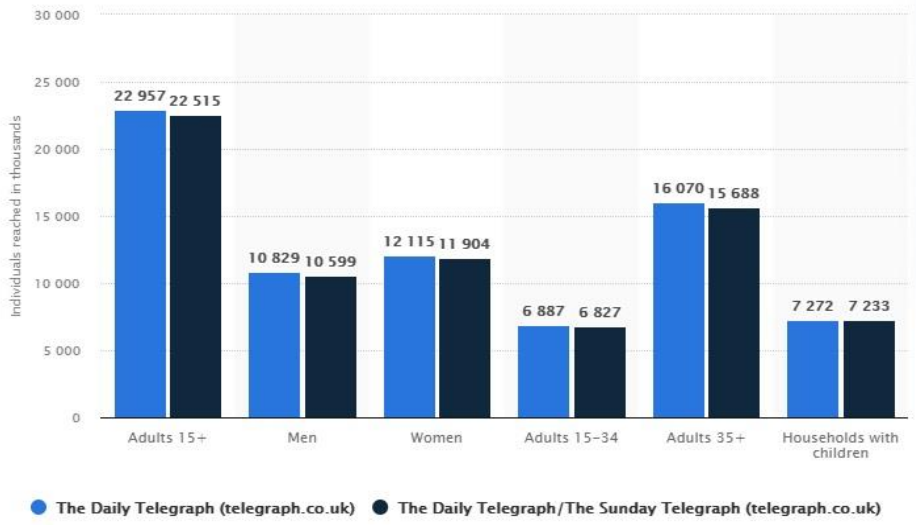
Şekil 1: The Guardian Gazetesinin Demografik Verileri (Watson 2021).

Avrupa Basınında Türk İmajı: 2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu Öncesi Online İngiliz Basınında Türkler

Şekil 1, Nisan 2019'dan Mart 2020'ye kadar Birleşik Krallıktaki demografik özellikleri göstermektedir. Verilere göre The Guardian okurlarının büyük bir kesimi 15 yaş üzeri genç kesimi temsil etmektedir. Ayrıca okurların çoğu kadındır.

The Telegraph

Günlük gazete türünde olan The Telegraph gazetesinin sahibi Telegraph Media Group'tur. 1855 yılında yayın hayatına başlayan gazete, merkez sağ ve muhafazakâr kesimde yer almaktadır. Dili İngilizce olan gazetenin merkezi, Londra'dır.

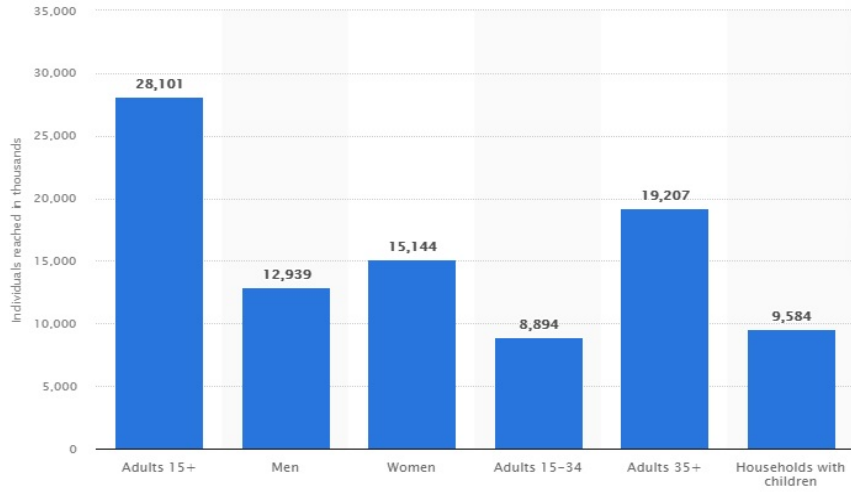

Şekil 2: The Telegraph Gazetesinin Demografik Verileri (Watson 2021).

Şekil 2, Nisan 2019'dan Mart 2020'ye kadar The Telegraph gazetesinin okur profilini göstermektedir. Verilere göre The Guardian gazetesinde olduğu gibi Telegraph gazetesinde de 15 yaş üzeri genç kesim gazeteyi daha fazla okumaktadır. Cinsiyet olarak kıyaslandığında ise kadın okurlar erkek okurlara göre The Telegraph gazetesini daha çok tercih etmektedir.

Independent Gazetesi

Günlük gazete şeklinde basılan Independent gazetesi'nin sahibi Alexander Lebedev, Evgeny Lebedev'dir. 1986 yılında kurulan gazetenin siyasi görüşü liberalizmdir. Dili İngilizce olan Independent gazetesinin merkezi Northcliffe House, Londra'dır. The Independent gazetesi ekonomik problemlerden dolayı 2016 yılında basılı yayın yapmaktan vazgeçerek gazeteyi internet üzerinden yayınlamaya devam etmiştir.

Şekil 3: Independent Gazetesinin Demografik Verileri (Watson 2021).

Şekil 3'te görüldüğü gibi Independent gazetesinin okuyucu kitlesi, Nisan 2019'dan Mart 2020'ye kadar aylık 28,1 milyonu aşkın kişiye ulaşmıştır. Okurların büyük bir kesimi 15 yaş üzeri gençlerden oluşmaktadır. Yine gazeteyi erkek okurlardan ziyade kadın okurlar daha çok tercih etmektedir.

2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu

Referandum halkın iradesiyle yapılan Anayasa değişikliği, yasaların kabulü gibi önemli konulardaki oylamaya denilmektedir. Referandumda kararı veren halktır (URL-1). 16 Nisan 2017'de yapılan halk oylamasında yürürlükteki parlamenter sistemi kaldırarak yerine başkanlık sisteminin getirilmesini, başbakanlık makamının ortadan kaldırılmasını, meclisteki vekil sayısının 550' den 600 'e çıkarılmasını ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) yapısında değişiklikler yapılmasını kapsamaktadır (Küçük 2017). Böylelikle kanun numarası, 6771 olan 21.01.2017 tarihinde kabul edilen anayasa maddelerinin 18'i değiştirilmiştir. 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleşen referandum sonucunda 25.157.025 kişi “Evet” oyu kullanırken “23.777.091” kişi Hayır oyu kullanmıştır (URL-2).

Yöntem

Sentaktik ve semantik şeklinde ayrıştırdığı dilsel çözümlemelerde Van Dijk, sentaktik ile cümlelerin gramer yapısını, semantik çözümleme ile söylemin anlamına ulaşmayı hedeflemiştir (Van Dijk 1988: 71, 91-92). Makro yapı ve mikro yapı olarak oluşan eleştirel söylem çözümlemesinde makro yapı ile “tematik” ve “şematik” çözümleme yapılmaktadır. Makro yapıda başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları bağlam bilgisi, aralan bilgisi ve fotoğraflar analiz edilirken Mikro yapı ile sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük

seçimleri, haber retoriğine ulaşılmaya çalışılmaktadır (Özer 2015: 247). Dil, ideolojiler tarafından kuşatılmıştır. Fairclough'a göre (2003: 170), eleştirel söylem çözümlemesi de bahsi geçen ideoloji yüklü dili söylem olarak çözümlemektedir. Tüm haberlerde ideolojik üretim gerçekleştirilmektedir. Bu üretim dil yardımıyla olmaktadır. İdeolojiler yardımıyla oluşturulan söylem pratikleri ise güç/iktidar ilişkilerinin üretilip meşrulaştırılmasına yardımcı olmaktadır.

Althusser'in devletin ideolojik aygıtları olarak belirttiği araçlardan kitle iletişim araçları, rıza yöntemiyle işleyerek, egemen kesimin ideolojisini topluma kabul ettirmede rol oynamaktadır. Haber üretim sürecinde de görülen ideolojik üretimle egemen söylemler doğallaşır, egemen ideoloji yeniden üretilmektedir. Bundan dolayı haberin bir de görünmeyen yüzü bulunmaktadır. Örneğin bir haberin kitle iletişim aracında ne kadar yer kapladığı, farklı görüşlere sahip kişileri ele alan aracın bu kişilerin görüşlerine aynı oranda yer verip vermediği vs. gibi fiziksel açılardan ideolojik üretim kendini gösterdiği gibi, haberin anlamsal olarak ürettiği söylemlerle de ideolojik üretimin varlığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle görünmeyen kısmın görünür kılınması için haberlerde gömülü bulunan ideolojilerin okunması gerekmektedir.

Özellikle kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla bu araçları incelemek için farklı yöntemler geliştirilmiştir. Bunlardan ilki içerik çözümlemesidir. İçerik çözümlemesinde araştırmacı ele aldığı metnin önemli kısımlarını seçmekte, kodlamakta ve bunları yorumlamaktadır. Ayrıca içerik analizinde araştırmacı hangi kelimelerin ne kadar geçtiğini sayarak cümlelerin aktiflik ve pasiflik durumlarına bakmaktadır. Ancak bu yöntem dâhilinde araştırmacının seçtiği kelimeler, cümlenin bağlamından ayrı düşünüldüğünde doğru sonuçları vermemektedir. Nitel ve nicel olarak ayrılan içerik analizinde araştırmacı hem nitel hem de nicel olarak yöntemi kullandığında araştırmanın varsayımlarına daha kolay ulaşabilmektedir. Egemen kesimin ideolojilerini dil vasıtasıyla söylemler üreterek yayınlayan kitle iletişim araçlarının bu özelliğini ortaya çıkarmakta aynı zamanda eleştirel söylem çözümlemesi araştırmacılara yardımcı olmaktadır.

Avrupa'nın XII. yüzyıllara dayanan Türklere yönelik yabancı düşmanlığı günümüzde de sürmektedir. Avrupa'nın oluşturduğu olumsuz imajlarla öteki konumunda değerlendirilen Türk kimliği, Avrupalının kendi kimliğini var etmesinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle Türkiye'nin yaşadığı olumsuz dönemleri fırsat bilen Avrupa, kitle iletişim araçlarıyla Türklere yönelik olarak propaganda faaliyetlerini sürdürerek olumsuz bir algı oluşturmaktadır. 15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye'de yaşanan darbe girişimi sonrası, Avrupa basın ve yayın

organlarında darbeyi haklı gösteren haber ve köşe yazıları yayınlanmıştır. Bir diğer örnek ise 16 Nisan 2017 tarihinde Türkiye’de yapılacak olan anayasal referandum öncesi ve sonrasında yine Avrupa basınında özellikle Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a yönelik olumsuz yayınlar yapılmıştır. Bu dönem içerisinde Avrupa, Türkiye’nin politik yapılanma ve stratejilerine karşı bir tavır takınarak hem Türklere hem de Türk yönetimine karşı söylem üretmiştir.

Sonuç olarak çalışmanın amacına uygun görülen eleştirel söylem analizi yöntemi ile araştırmanın örneklemini dâhilinde ele alınan üç çevrimiçi İngiliz gazetesinde 16 Mart ile 16 Nisan arasında yayımlanan birer haber incelenerek Türklere yönelik tutumlar ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Eleştirel söylem çözümlemesinin başlıca isimleri Austin, Searle, Wittgenstein, Foucault, Van Dijk, Halliday ve Hasan, Hymes sayılmaktadır. Bunlar içerisinde yaygın olarak kullanılan Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümleme modeli araştırmanın yöntemi olarak belirlenmiştir.

The Guardian- The Telegraph- Independent Gazetelerinde Ele Alınan Haberlerin Anahtar Kelimelere Göre Analizi

Çalışmada online haber sitelerinden The Guardian- The Telegraph- Independent gazetelerinden toplam 22 haber eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma için ayrıca belirlenen kelimelerin (Referandum, AKP, MHP, CHP, HDP, Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye, Türkler) hangilerinin incelenen haberlerde yer alıp almadığını gösteren tablolar düzenlenmiştir. Bu anahtar kelimeler belirlenirken, çalışmanın amacına göre Türkiye’de yaşanan referandum sürecinde rol alan parti ve kişiler dikkate alınmıştır.

Tablo 1: Anahtar Kelimelerin The Guardian, The Telegraph ve Independent’ta seçilen haberlere göre dağılımı

Gazeteler	Referandum	AKP	MHP	CHP	HDP	Türkiye	Türkler	R.T. Erdoğan
The Guardian	+	-	-	-	-	+	+	+
The Telegraph	+	-	-	-	-	+	+	+
Independent	+	-	-	-	-	+	+	+

Tablo 3'te Independent gazetesinde incelemeye alınan haberler içerisinde geçen anahtar kelimeler gösterilmiştir. Bu tabloya göre tüm haberler içerisinde Türkiye, Referandum, Türkler, Recep Tayyip Erdoğan anahtar kelimeleri yer almıştır. Independent gazetesinde incelenen 13 haberin hiçbirinde MHP, CHP, HDP anahtar kelimeleri yer almazken, AKP anahtar kelimesi 3 haberde bulunmuştur.

Üç gazete içerisinde yer alan anahtar kelimeler karşılaştırıldığında çalışmanın amacına göre örneklem olarak seçilen alan içerisinde konuya uygun olarak her haberin içerisinde Türkiye, Recep Tayyip Erdoğan ve Referandum anahtar kelimeleri bulunmaktadır. Haberlerin her birinde Recep Tayyip Erdoğan anahtar kelimesinin kullanılması, İngiliz basınında, referandumun Recep Tayyip Erdoğan'la birlikte değerlendirildiğini göstermektedir

Bulgular ve Yorumlar

Haber 1: Patrick Wintour, diplomatik editör--Cumartesi 25 Mart 2017 00.01 GMT (The Guardian Gazetesi).

Makro Yapı

Başlık: İngiliz milletvekilleri, Türk Cumhurbaşkanı'nın darbe girişiminde bulunarak insan haklarını bastırmaya çalıştığını belirtti (URL-3).

Spot: Ortak dışişleri komitesi, Recep Tayyip Erdoğan ile olan ilişkinin Birleşik Krallığın uluslararası itibarını zedeleyebileceğini söyledi.

Haberin başlığında Recep Tayyip Erdoğan'ın 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimini planladığı ve böylece insan haklarını ihlal ettiği gösterilmeye çalışılmıştır. İngiltere'nin bir taraftan Türkiye'yle ilişkilerini iyi tutmaya çalışması, bir taraftan da Türk yetkililerin yaptıklarını eleştirmesi soru işaretlerine neden olmaktadır. Spotta ise başlıkla aynı anlamı taşıyan ifadeler yer verilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın İngiltere'nin ününe zarar vereceği bu nedenle ilişkilerin kesilmesi gerektiği sezdirilmektedir. Bir Avrupa ülkesi olan İngiltere ne kadar çok Recep Tayyip Erdoğan'ın ya da Türkiye'nin yanında yer alıyor gibi görünse de Avrupa merkezci düşüncenin egemen olduğu görülmektedir.

Haberde kullanılan fotoğrafta İngiliz Dışişleri Bakanı Boris Johnson'un görüntüsü yer almaktadır. Ana olayın sunumunda ise sadece Türkiye'ye yönelik suçlamalar ve Türkiye'nin insan haklarını ihlal ettiğine yönelik örnekler bulunmaktadır. Olay tarafı olarak İngiliz dışişleri bakanı Boris Johnson'un sözleri yer almaktadır. Buna karşılık Türkiye'den herhangi bir yetkilinin cümleleri haber içerisinde yer almamaktadır. Bu ise muhabirin kendi ülkesine, kendi

ideolojik perspektiflerine hizmet ettiğini göstermektedir. Ardalan bilgisi olarak İngiltere'nin Türkiye'ye verdiği destek anlatılmaktadır. Ancak komitenin raporuyla bu ilişkinin İngiltere'ye zarar vereceği gösterilmektedir. Okuyucu haberi okuduğunda İngiltere'nin iyi niyetleriyle ve Türkiye'nin olumsuzluklarıyla karşılaşmaktadır.

Mikro Yapı

Haberde kullanılan cümlelerden özellikle komite raporunun sözleri ve dışişleri bakanı Boris Johnson'un sözleri direkt olarak aktif yapıyla aktarılmıştır. Anlatılmak istenen doğrudan anlatılmıştır. Avam dışişleri seçkin komitesinin Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik olarak muhalifleri temizlediğine ve insan haklarını bastırıldığına yönelik suçlamalarının yanı sıra Recep Tayyip Erdoğan'ın, Boris Johnson'un iyi niyetlerini suiistimal ettiği de belirtilmiştir. Boris Johnson'un Türkiye'yi iyi niyetli ziyaret ettiği buna karşılık Recep Tayyip Erdoğan'ın ülkesinde yaptıkları adaletsizlik olarak görülerek komite tarafından suçlanmıştır. Ancak haberde ardalan bilgisinin eksik olduğu görülmüştür. Boris Johnson'un İngiliz Spectator dergisinin düzenlediği Erdoğan'a hakaret yarışmasında birinci olduğundan bahsedilmemektedir. Johnson, şiiir yarışmasından bir ay önce de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı "*Türkiye'de ifade özgürlüğünü bastırmakla*" suçlamıştır. Ayrıca haberde İngiltere Dışişleri Bakanının PKK'ya olan sempatisinden bahsedilmiştir. Tüm bu nedenlere değinmeyen haber eksik ardalan bilgisi vererek, suçlu olan tarafın Recep Tayyip Erdoğan olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, haberde Türkiye'de demokrasinin, ifade özgürlüğünün olmadığı vurgulanmıştır. Özellikle Darbe sonrasında Fethullah Gülen'le bağlantısı olanların tutuklanması ya da ihraç edilmesi haberde eleştirilen bir diğer konuyu oluşturmuştur. Türkiye'de yapılan bu girişimler insan haklarına aykırı olarak görülmüştür. İngiltere'nin Türkiye'ye yönelik olumlu tutumlarına rağmen Recep Tayyip Erdoğan'ın girişimlerinin İngiltere'ye zarar verebileceği okuyucuya aktarılmıştır. Avrupalı çizgisini koruyan gazete Türkiye ve Türk yönetimine ilişkin olumsuz algı oluşumuna hizmet etmiştir. Muhabirin oluşturduğu haberden, Türkiye'nin karışık, güvensiz, demokrasiden uzak bir ülke olduğu anlaşılmaktadır.

Günlük gazete türünde olan The Guardian gazetesinin siyasi görüşü sosyal liberal, merkez soldur. Çoğunlukla orta sınıf gençlerin tercih ettiği gazetede yayınlanan haberlerde de gazetenin siyasi görüşü çerçevesinde Türkiye'ye yönelik olumsuz imaj yaratılmaktadır. Özellikle Avrupa ile ilişkiler konusunda Türkiye suçlu olarak gösterilerek Avrupa, okuyucunun gözünde aklanmaktadır. Ancak nadirde olsa karşıt görüşler dışında haberlerini oluşturan

muhabirler de bulunmaktadır. Referandum sürecinde olan Türk vatandaşları bilgilendirmek için konuyla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar içerisinde Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik karşıt duruş sergilenmiştir.

Haber 2: Raf Sanchez, istanbul--21 MART 2017 • 2:26 PM (The Telegraph Gazetesi).

Makro Yapı

Başlık: Erdoğan, referandum sonrasında 'faşist ve zalim' AB ile ilişkileri gözden geçirme tehdidinde bulundu (URL-4).

Spot: Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, seçmenleri kendi gücünü büyük ölçüde artıracak bir referandumda geri çağırın Türkiye, "*faşist ve zalim*" AB ile olan ilişkilerini gözden geçirebileceği konusunda uyarıda bulundu.

Haberin başlığında yer alan tehdit kelimesi: Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa Birliğine yönelik sözlerinin tehdit olarak algılandığını göstermektedir. Independent gazetesinde de Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa'yı tehdit ettiğini belirttiği sözler Telegraph gazetesinde aynı biçimde sunulmuştur. Ancak Telegraph gazetesinde muhabir '*faşist ve zalim*' kelimelerini AB ile birlikte vererek sanki AB'nin faşist ve zalim olduğunu onaylamış olduğunu belirtmektedir. İngiltere'nin AB'den çıkmış olmasının bunda etkisi olabilmektedir. Muhabir, diğer haberinde olduğu gibi referandumda sandıktan evet çıkarsa Recep Tayyip Erdoğan'ın gücüne güç katacağını vurgulamıştır. Başlık ve spotta Türkiye'nin Avrupa Birliğiyle ilişkilerinin kötü olduğu anlaşılmaktadır.

Haberde yine Recep Tayyip Erdoğan'ın Rabia işareti yapmış görüntüsü yer almaktadır. Özellikle Rabia işareti yaptığı görüntülerin haber için seçilmesi, bu işareti Recep Tayyip Erdoğan ile eşleştirmektedir. Haberin ana olay sunumunda Recep Tayyip Erdoğan'ın AB'ye yönelik eleştirileri yer almaktadır. Olayın ardalan bilgisinde Recep Tayyip Erdoğan'ın faşist ve zalim Avrupa benzetmesine yer verilirken, bu durumun neden kaynaklandığına dair bilgi bulunmamaktadır. Bu ise olayın eksik ve yanlış anlaşılmasına sebep olabilmektedir. Olay tarafları olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın ve Volker Bouffier'in sözlerine yer verilmiştir.

Mikro Yapı

Haberde yer alan cümleler etken yapıyla sunulmuştur. Haberde herhangi bir örtük anlam bulunmamaktadır. Muhabirin haberde kullandığı "gücünü arttırmak" ifadesi dikkat çekmektedir. Muhabirin ideolojik olarak habere yaklaştığını gösteren ve kendi kişisel yorumunu içeren ifadelerde referandum karşıtı bir duruş sergilendiğini göstermektedir.

Bayan Merkel'in Hıristiyan Demokrat partisinin genel başkan yardımcısı olan Volker Bouffier: "*Başbakan Erdoğan ve hükümeti ülkemizde hoş karşılanmıyor*" cümlesi ile Recep Tayyip Erdoğan'ın Almanya tarafından sevilmediğini gösterilmiştir.

Sonuç olarak muhabir kendi yorumlarını da katarak oluşturduğu haberde objektif davranmaya çalışmış ancak ardalın bilgisinin eksikliği ve olaya karşı kendi duruşunu sezdirmesi, haberin objektif olmadığını göstermektedir.

Günlük gazete türünde olan The Telegraph gazetesi, merkez sağ ve muhafazakâr kesimde yer almaktadır. Telegraph okuyucularının %61'i Muhafazakâr Partiyi desteklemektedir. Yapılan haberlerden bazıları Türkiye'nin yanında yer aldığını gösterirken bazıları ise referandum karşıtı bir duruş sergilemektedir. Muhafazakâr kesimde yer alan gazetenin dili Independent gazetesi kadar ağır olmamakla birlikte çok fazla muhabirin kendi yorumunu içermektedir. Ayrıca muhabirlerin bazıları Türk'tür. Bununda yapılan haberlerde etkisi fazladır. Genel olarak Türkiye ile ilgili haberleri Raf Sanchez yazmıştır. Raf Sanchez, Telegraph gazetesinin Ortadoğu muhabiridir.

Haber 3: Bethan McKernan Beirut--Friday 24 March 2017 12:32 (Independent Gazetesi).

Makro Yapı

Başlık: *Recep Tayyip Erdoğan: Türkiye, Nisan ayındaki referandum sonrasında AB ile "ilişkileri gözden geçirecek"* (URL-5).

Spot: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Nisan ayında yapılan anayasa reformu referandumunun sonuçlarına bakılmaksızın Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkisini gözden geçireceğini söyledi.

Haberin başlığında Recep Tayyip Erdoğan'ın sözü yer almaktadır. Okuyucu, haberin konusunun Türkiye'nin AB ile ilişkileri olduğunu başlıktan anlamaktadır. Olayın en çarpıcı ve en kapsayıcı cümlesi olarak başlıkta yer alan ifade Cumhurbaşkanı'nın direkt alıntısını içermektedir. Haberin spotunda ise yine başlıkta olduğu gibi Türkiye'nin AB ile ilişkilerini gözden geçireceği vurgulanmıştır. Ancak ne spot ne de başlıkta haberin içeriği tam olarak yansıtılmamıştır. Enformasyon eksiltimi yapılan başlık ve spotta genelden özele doğru gidiş görülmektedir.

Haberde Recep Tayyip Erdoğan'ın bir mitingde elini kaldırıp insanları selamladığı bir fotoğraf yer almaktadır. Haberin konusu Recep Tayyip Erdoğan'ı kapsadığı için onun

fotoğrafına yer verilmiştir. Ayrıca haberde iki tane video bulunmaktadır. İki videoda daha önce yer alan haberlerde bulunan videolardır. Bu videolarda Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa'ya yönelik sert sözleri yer almaktadır. Muhabir videolar dışında haberin içeriğinde Recep Tayyip Erdoğan'ın sert sözler söyleme nedeninin birkaç Avrupa ülkesinde güvenlik endişeleri nedeniyle mitinglerin iptal edilmesine dayandırmıştır. Güvenlik endişeleri olarak belirtilen nedenin başka boyutlarından haberde bahsedilmemiştir.

Haberin ana olayı sunulurken genel olarak Recep Tayyip Erdoğan konuşturulmuş ve Avrupa ülkeleri sessiz bırakılmıştır. Bu durum Recep Tayyip Erdoğan'ı hırçın, sert, uyumsuz olarak gösterirken Avrupa'yı saygılı, uysal olarak resmetmektedir. Sonuç olarak ise haberde: Türkiye'nin Nisan ayında yapılan anayasa reformu referandumunun sonuçlarına bakılmaksızın Avrupa Birliği ile olan ilişkisini gözden geçireceği ve Türkiye'nin böyle bir şeye girişmesinin yüzeysel olarak nedenlerine yer verilmiştir.

Olay taraflarının olaya getirdiği yorumlardan özellikle Recep Tayyip Erdoğan'ın sözlerine ağırlık verilmiştir. " *Faşizmdir, Nazizm'dir dediğimizde rahatsız oluyorsunuz ama yaptığınız şey bu tanıma uyuyor*" diyen Recep Tayyip Erdoğan'ın sözleri direkt olarak aktarılırken, özellikle söylenenler örtük bir yapıda verilmeyerek net olarak ortaya çıkartılmıştır. Türkiye'nin Avrupa ile olan düşmanlığını okuyucu gözünde iyice pekiştiren haberde Türklere yönelik imajlar Recep Tayyip Erdoğan'ın sözleri vasıtasıyla tekrar üretilmiştir.

Ardalan bilgisinde Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa'ya yönelik sözlerini neye karşılık söylediğine dair detaylı bir bilgi verilmemiş, yüzeysel olarak değinilmiştir. Ayrıca haberde Recep Tayyip Erdoğan referandumdan galip çıkarsa Cumhurbaşkanlığı yetkilerinin genişleyip, ülkede tek adam olarak yönetimin devam edeceği eklenmiştir.

Mikro Yapı

Haberde yer alan cümleler aktif olarak, etken şekilde sunulmuştur. Özellikle Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmaları tırnak içerisinde verilmiştir. Uzun bir konuşma içerisinden habere konu olabilecek şekilde yanlı olarak seçilen cümleler, muhabirin Avrupa merkezli bakış açısını göstermektedir. Bununla birlikte seçilen cümleler içerisinde "Nazi" kelimesi dikkat çekmektedir. "*İki ülke de güvenlik endişeleri nedeniyle mitinglerin iptal edildiğini söylemekle birlikte, Erdoğan onları özgürce konuşmayı engellemek ve "Nazi yöntemleri" kullanmakla suçladı*" olarak haberde yer alan cümlede Nazi kelimesi cümle bağlamında değerlendirildiğinde daha önce de bahsedildiği gibi Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa'yı Nazi'ye benzettiği

anlaşılmaktadır. Ancak burada sanki ufak bir nedenden dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın bu kadar sinirlendiğine okuyucuyu inandırmak için yapılan konuşmalar, tırnak içerisinde verilmiştir.

Sonuç olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın kindar, sinirli, her şeye kızıp tehditler savuran biri olarak gösterilmesi okuyucunun bu durumu tüm Türklere genellemesine neden olmaktadır. Geçmişte Avrupalı seyyahların Türkiye ile ilgili aşağılayıcı ya da küçük düşürücü yazılarında olduğu gibi muhabir biz ve öteki ayrımını üretmiştir. Son olarak, sürekli bu tarz haberlerde Recep Tayyip Erdoğan'ın ifadelerinin bağlamlarından kopararak sunulması, zenofobik düşmanlığın artmasına neden olmaktadır.

SONUÇ

Orta Çağ'ın başlarında Orta Doğu ve Asya'daki birçok gelişmiş uygarlığın gerisinde olan Avrupa, Yeni Çağ'da Rönesans ve Reform hareketlerinden sonra yükselişe geçerek askeri, ekonomik, demokratik ve teknolojik olarak gelişmiştir. Yükseliş evresine giren Avrupa bundan sonra diğer uygarlıkları geçerek, farklı kıtalarda koloniler kurmuştur. Bununla yetinmeyen Avrupa Devletleri diğer kıtaların kaynaklarını sömürerek, Avrupalılara yüksek bir refah düzeyi sağlamıştır. Tüm bunlar çerçevesinde Rönesans'ın gelişmesiyle Avrupa'da kapitalizm belirginleşmiştir. Artık yeni evrede Avrupa tarafından tüm dünya topluca fethedilmeye başlanmıştır.

Durgunluk döneminden hızlı bir yükseliş evresine geçen Avrupa, kendini merkez konumuna yerleştirerek diğer ülkeleri çevre konumuna yerleştirmektedir. 18. Yüzyıldan itibaren Avrupa'da oluşan yeni bilinçle birlikte Avrupa merkezli bakış açısı hissedilmeye başlamıştır. Bu bakış açısıyla birlikte ötekileştirilen diğer ülkeler Avrupa'ya bağımlı hale getirilmeye çalışılmıştır. Tarihsel süreç içinde oluşturulan ve günümüze kadar ulaşan Türk algısı ise Avrupa için dönemsel olarak değişim göstermiştir.

Günümüzde de devam eden Avrupa'daki Türklere yönelik İslamofobik ve ırkçı söylemler kitle iletişim araçlarının da yardımıyla dünyaya yayılmaktadır. Türk'ü bir düşman olarak algılayan Avrupalı zihin, zenofobik söylemler üreterek, oryantalist düşünceye hizmet etmektedir. Türkiye'nin yaşadığı sıkıntılı dönemleri fırsat bilen Avrupa medyayı etkili kullanarak Türklere karşı olan yabancı düşmanlığını yaymaktadır.

15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminden sonra Avrupa'da yayınlanan birçok medya içeriğinde Türkiye'deki darbe desteklenmiştir. Fox News'te Ralph Peters tarafından yazılan "*Turkey's Last Hope Dies*"(Türkiye'nin Son Umudu Öldü) başlıklı makalede

Türkiye için laik düzenin tekrar sağlanmasında tek umudun darbe olduğu ancak bununda başarısızlıkla sonuçlanması üzerine İslamcıların devlet üzerindeki hâkimiyetlerini arttıracak yazmaktadır. Başka bir örnekte Independent gazetesinde: “*Turkey’s failed coup is not a triumph for liberal democracy*” (Türkiyenin başarısız darbesi liberal demokrasi için bir zafer değil) başlığı altında başarısız olan darbe girişimiyle İslamcıların kazandığını belirterek, demokrasinin tehlikede olduğu vurgulanmıştır. Aynı durum darbe girişiminden sonra yaşanan Türkiye’deki referandum sürecinde de gerçekleşmiştir. Aynı yönetim biçimini benimsemiş ülkeler bile Recep Tayyip Erdoğan’ın tek adam olacağına vurgu yaparak referandum sürecinde Türkiye’yi yıpratıcı medya içerikleri yayınlamışlardır.

Özellikle günümüze daha yakın zamanda gerçekleşen Referandum sürecinde İngiliz basınında yer alan haberleri inceleyen çalışmada elde edilen bulgular Türkiye ile dost görünen İngiltere’nin de Avrupa merkezli bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Birleşik Krallığı meydana getiren dört ülkeden en büyük ve merkezî olan İngiltere Avrupa’nın batısında, Büyük Britanya adasında bulunmaktadır. Tarihte dostane ilişkilerin yer almasına karşılık hasta adam olarak nitelendirilen Osmanlıyı paylaşmayı düşünen devletler arasında İngiltere de bulunmaktaydı (Gülcan 2001: 9). Ayrıca İngiltere Türklere yönelik oryantalist söylemlerin üretilmesine katılan ülkelerden biridir.

İngiltere’nin oryantalist bakışını tarihte kanıtlayan belgelere rastlamak mümkündür. Özellikle seyyahların yazdıkları yazılar bu bakış açısının en somut örneğidir. İngiliz Alexander William Kinglake, İngiltere’den Anadolu’ya gelerek gözlemlerini kaleme almıştır. Kinglake’in Anadolu’yu gezmesinin nedeni ise Osmanlı hakkında bilgi toplamaktır. Çünkü o dönemde İngiliz parlamentosu toplanıp, Osmanlı’nın toprak bütünlüğü konusunu tartışmaktaydı. Kinglake Türk insanını: “*Koskoca esaslı ve göz alıcı kavukları olan...*”, “*Ölümsüz ruhlar taşıyan ve belki de düşünme yeteneği olan varlıklar. Sava kıyılarında yaşayan koca Türkler... asker mi sivil mi oldukları belirsiz olan bu insanlar eski Türklerdendir, tüm yoksulluklarına rağmen hâlâ zafer kazanmış bir ırkın sert ve özgür tavrını taşırlar...*” olarak tanımlamıştır (Bilici 2011: 6).

Seyyahın Anadolu topraklarına gelmeden önce Türklere yönelik ön yargılara sahip olduğu görülmektedir. Yorumlarını Avrupalı gözüyle yazan seyyah, aslında İngiltere’nin her zaman Türklere dostane ilişkiler kurmadığını da kanıtlamaktadır. Çıkarlarına göre hareket eden İngiltere, 18. Yüzyılda emperyalizme yönelmiş ve tüm enerjisini şark olarak adlandırdıkları Doğuyu ele geçirmek için harcamıştır (Eravcı 2010: 66).

Çalışmada incelenen İngiliz basınından The Independent, The Guardian ve The Telegraph gazetelerinin internet sayfalarındaki Türkiye referandum sürecinde yayınlanan Türkiye'yle ilgili toplam 3 haber eleştirel söylem analiziyle incelenerek, günümüzde İngiltere'de yer alan Türk algısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bulgulara göre 1986 yılında kurulan Liberalizmi savunan Independent gazetesinde Türkiye'de gerçekleşen darbe girişiminde olduğu gibi referandum sürecinde de Avrupa merkezli söylemler kendini göstermektedir. Okuyucu kitlesini orta sınıf gençlerin oluşturduğu gazetede, çoğunlukla referandum öncesinde Avrupa'da yapılacak mitinglerin iptal edilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu konuda ardalan bilgileri eksik ve çarpıtılmış olarak verilerek, olayla ilgili suçlu tarafın Türk liderler olduğu, okuyucuya kanıtlanmaya çalışılmıştır. Kuşaktan kuşağa aktarılan Türklere karşı ön yargıların günümüzde de devam ettiğini kanıtlayan ifadeler ve davranışlar haberlerde yer almıştır. Sonuç olarak Independent gazetesinde yer alan haber Türkiye'yi saldırgan, sinirli, şiddet yanlısı olarak sergilerken, Avrupa sadece uyarılarda bulunan masum olarak sunulmuştur. Avrupa, kendi kimliğini oluşturmada kullandığı pratikleri uygulayarak öteki doğuyu inşa etmeye devam etmektedir.

Günlük gazete türünde olan The Telegraph gazetesi ise merkez sağ ve muhafazakâr kesimde yer alarak, haberlerinde kimi zaman Türkiye'ye yönelik ılımlı tavır sezilirken kimi zamanda Avrupalı kimliğe bürünen haberler sunulmuştur. Muhafazakâr kesimde yer alan gazetenin dili Independent gazetesi kadar ağır olmamakla birlikte çok fazla muhabirin kendi yorumunu içermektedir. Ayrıca muhabirlerin bazıları Türk'tür. Bununda yapılan haberde etkisi fazladır.

Son olarak liberal solda yer alan The Guardian gazetesi Independent gazetesinde olduğu gibi Avrupa ile ilişkiler konusunda Türkiye'yi suçlu olarak göstermekten Avrupa, okuyucunun gözünde aklanmaktadır. Ancak nadirde olsa karşıt görüşlerle birlikte haberlerini oluşturan muhabirler de bulunmaktadır. Referandum sürecinde olan Türk vatandaşları bilgilendirmek için konuyla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar içerisinde Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik karşıt duruş sergilenmiştir.

Üç farklı görüşü savunan üç farklı İngiliz gazetesinde genel olarak Türk imajı olumsuzlukları barındıran bir anlam ifade etmektedir. Gazetelerin yayın politikaları ve yazarların kimlikleri de oluşturulan haber üzerinde etkisini göstermektedir. Ancak genel olarak İngiltere'nin de Avrupa merkezli bakış açısı ile Türkleri ve Türkiye'yi yorumladığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Amin, S. (2007). *Avrupamerkezcilik*, M. Sert (Çev.), İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
- Bilici, İ. E. (2007). Oryantalist Seyahatnamelerde Türk İmgesi Üzerine Bir İnceleme: Alexander William Kinglake'in Seyahatnamesi Eothen Örneği, *Gümüüşhane: e-Gifder*, 2, 1-21.
- Devran, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*, İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Eravcı, M. (2010). *Avrupa'da Türk İmajı*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Fairclough N. (2003). Dil ve İdeoloji, B. Çoban ve Z. Özarlan, (Der.) *Söylem ve İdeoloji-Mitoloji-Din-İdeoloji* içinde, B. Çoban (Çev.), İstanbul: Su Yayınları.
- Gülcan, N. (2001) Türkiye-İngiltere İlişkileri ve İşbirliği İmkanları, S. Yalçiner (Der.), *Bir Başka Açıdan İngiltere* içinde, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları.
- Hakluyt R., (1906). The Principal Navigations Voyages Traffiques and Discoveries of the English Nation, Volume V, New York: The Macmillan Company,
- Karlsson I., (2006). The Turks as a Threat and Europe's Other, *Swedish Institute for European Policy Studies* içinde, Turkey Swedenand the European Union: Experiences and Expectations, Stockholm.
- Karlsson, I., (2007). *Avrupa ve Türkler: Karmaşık Bir ilişki Üzerine Düşünceler*, T. Kayaoğlu (Çev.), İstanbul: Homer Kitabevi.
- Küçük, A. (2017). Yeni Anayasa Değişikliği ile Getirilmek İstenen Türkiye'ye Özgü Başkanlık Sistemi: Korkular, Algılar, Beklentiler, *Liberal Düşünce Dergisi*, 22, 85, 157-189.
- Küçükaydın, D. (2007). *Avrupa Merkezilik: Doğu ve Batı Üzerine*, Köxüz Yayınları.
- Meram A. K. (1969). *Belgelerle Türk – İngiliz İlişkileri Tarihi*, İstanbul: Kitaş Yayınları.
- Mora, N. (2013). Kendi -Öteki İletişimi ve Etnomerkezcilik, *Selçuk İletişim*, 5(2), 206-218.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. Türkiye-Birleşik Krallık İlişkileri. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ingiltere-siyasi-iliskileri.tr.mfa>
- URL-1: "Referandum maddeleri ile ne değişecek? 18 madde referandumda oylanacak". <http://www.cnnturk.com/turkiye/referandum-maddeleri-ile-ne-degisecek-18-madde-referandumda-oylanacak>
- URL-2: "2017 Anayasa Referandumunu Sonuçları". <https://www.yenisafak.com/secim-referandum-2017/secim-sonuclari>
- URL-3: "British MPs say Turkish president using attempted coup to suppress human rights". (2017, March 25). <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/25/british-mps-say-turkish-president-using-attempted-coup-to-suppress-human-rights>
- URL-4: "Erdoğan threatens to review relations with 'fascist and cruel' EU after Turkish referendum". (2021, March 21). <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/03/21/erdogan-threatens-review-relations-fascist-cruel-eu-turkish/>
- URL-5: "Recep Tayyip Erdogan: Turkey to 'review ties' with EU following April referendum" (2017, March 24). <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/recep-tayyip-erdogan-turkey-eu-relations-strained-review-april-constitutional-referendum-a7647821>

Van Dijk, Teun A. (1988). *New Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Watson, A. (2021, Jul 2). Monthly reach of The Daily Telegraph and The Sunday Telegraph in the United Kingdom from April 2019 to March 2020. <https://www.statista.com/statistics/380662/the-daily-telegraph-monthly-reach-by-demographic-uk/>

Watson, A. (2021, Jul 2). Monthly reach of The Guardian in the United Kingdom from April 2019 to March 2020, by demographic group. <https://www.statista.com/statistics/380687/the-guardian-the-observer-monthly-reach-by-demographic-uk/>.

Watson, A. (2021, Jul 2). Monthly reach of The Independent in the United Kingdom from April 2019 to March 2020, by demographic group. <https://www.statista.com/statistics/380695/the-independent-monthly-reach-by-demographic-uk/>.

